

Prikaz
Primljena: 10. studenoga 2023.
Prihvaćena: 10. prosinca 2023.

Važnost terenske nastave u radu skupine Mladih knjižničara u Osnovnoj školi „Srdoči“

Nensi Čargonja Košuta, prof. i dipl. bibl.

Stručna suradnica knjižničarka-mentorica
OŠ „Srdoči“, Rijeka

knjiznica.ossrdoci@gmail.com

Sažetak

Školske knjižnice zauzimaju osobito mjesto u knjižničnom sustavu. One su po svojoj namjeni, korisnicima i građi posebna vrsta knjižnica, sastavni su škole kao i svaka učionica ili radni kabinet. Knjižnica je kroz povijest osiguravala knjižničnu građu za učenike i nastavnike radi podupiranja nastavnog programa i procesa i njegova proširenja. Danas je uloga školske knjižnice postala složenija, a u budućnosti će imati još važniju ulogu u svojoj školskoj zajednici (Jurenc, 2023). Prema Standardu za školske knjižnice (2023) neke od temeljnih zadaća školske knjižnice su promicanje trajnih čitateljskih navika i uživanja u čitanju i učenju, osiguravanje pristupa lokalnim, regionalnim, nacionalnim i globalnim izvorima koji će učenicima omogućiti doticaj s različitim idejama, iskustvima i stavovima, organiziranje aktivnosti koje potiču kulturnu i društvenu svijest, promicanje načela o slobodi mišljenja i slobodnom pristupu informacijama kao preduvjetu za uspješno i odgovorno sudjelovanje u građanskom demokratskom društvu te promicanje čitanja i korištenja školske knjižnice u školskoj i široj društvenoj zajednici. Jedna od takvih dodatnih usluga koje školske knjižnice nude u posljednjih dvadesetak godina je i izvannastavna skupina *Mladi knjižničari* u kojoj se učenici dodatno educiraju o organizaciji knjižnica i njihovim uslugama, o tehničkoj i sadržajnoj obradi građe te općenito o radu i komunikaciji s korisnicima. U radu koji slijedi naglasak je na edukaciji

učenika na terenu te su navedeni primjeri aktivnosti učenjem „uvida u situaciju“ primjeru *Mladih knjižničara* OŠ „Srdoči“.

Ključne riječi: školske knjižnice, INA Mladi knjižničari, terenska nastava, OŠ „Srdoči“, suradnja.

1. Uvod - skupina *Mladi knjižničari*

Za one koji se prvi put susreću s pojmom *mladi knjižničari* najjednostavnije ih je predstaviti kao izvannastavnu aktivnost koju školski knjižničari imaju u svom tjednom zaduženju od dva sata tjedno (ukupno 70 sati godišnje) i u koju se obično uključuju učenici viših razreda osnovne škole s pojačanim interesom za knjigu i knjižnične aktivnosti. Kao i u svim drugim segmentima knjižničarskoga rada i ovaj zahtijeva planiranje rada kroz godinu. Pritom, osim što ponajprije podrazumijeva pomoć knjižničaru u uobičajenim knjižničarsko-informacijskim poslovima, uređenju prostora knjižnice i sl., uključivanje i sudjelovanje u aktivnosti poput organizacije i realizacije književnih susreta, u pripremi prigodnih plakata i izložaba, sudjelovanju pri predstavljanju knjižnice i njenih aktivnosti u javnim prigodama, na čitalačkim natjecanjima i dr., svakako je najzanimljiviji segment učenja onaj izlaskom na teren kada se uči iskustveno, „na licu mjesta“. U takvoj terenskoj nastavi učenici se susreću sva tri segmenta knjižnične djelatnosti: neposrednom odgojno-obrazovnom djelatnosti, stručno-knjižničnom i informacijsko-referalnom djelatnosti te kulturnom i javnom djelatnosti (Standard za školske knjižnice, 2023).

Mladi knjižničari OŠ „Srdoči“ takav pristup kontinuirano njeguju već desetak godina. U godišnjim kurikulumu planira se minimalno dva do tri izlaska na teren tijekom školske godine, i to: prvi u Mjesecu hrvatske knjige, drugi u povodu obilježavanja Dana hrvatskog jezika u ožujku ili Danu/Tjednu dobre dječje knjige u travnju te u povodu obilježavanja Međunarodnog dana muzeja u svibnju.

Uz navedeno, tradicionalno se planira i posjet nekom sajmu knjiga (pr. riječki *Interlibar*, *Kičma*, *vRIsak* itd.), u cilju upoznavanja učenika s ponudom aktualnih naslova na tržištu, izdavačima, cijenama, načinom i mogućnostima nabave za knjižnice itd.

2. Važnost provedbe terenske nastave sa skupinom *Mladih knjižničara*

Specifičnost školske knjižnice u odnosu na ostale knjižnice u sustavu je što je, za razliku od potonjih, segment stručno-knjižnične i informacijsko-referalne djelatnosti bitno smanjen u odnosu na naglašenu odgojno-obrazovnu te kulturno-javnu djelatnost.

U članku 8. Standarda za školske knjižnice (2023) detaljno je definirano što ona točno podrazumijeva, a posebno se izdvajaju: suradnja s kulturnim institucijama (narodne i druge knjižnice, arhivi, muzeji, kazališta i dr.), suradnja s drugim ustanovama koje organiziraju rad s djecom i mladeži u slobodno vrijeme te suradnja sa strukovnim udrugama i srodnim institucijama.

Uočljivo se ističe pojam suradnje i timskog rada, a tijekom izlaska na teren utvrđeno je da učenici redovito svladavaju više ishoda i postižu vidno bolje rezultate negoli u redovnoj nastavi u matičnoj školi. Upravo s tim ciljem u nastavku slijede primjeri terenskih nastava i ostvarenih suradnji u protekle četiri školske godine.

3. Suradnja i poželjni knjižnični „punktovi“ na području grada Rijeke i okolice

Prvi izlazak na teren *Mladi knjižničari* OŠ „Srdoči“ tradicionalno poduzimaju u povodu obilježavanja Mjeseca hrvatske knjige, a u posljednjih dvije godine „srodne“ su prigode i obilježavanje Mjeseca školskih knjižnica (listopad) te Dana hrvatskih knjižnica (11. studenog).

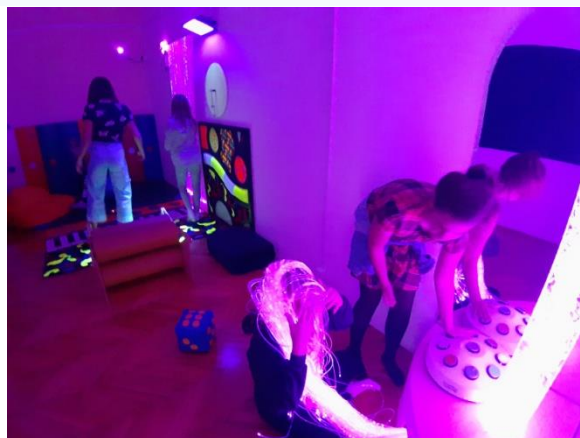
Za razliku od ranijih godina kada je ovaj termin redovito bio „rezerviran“ za posjet nekom ogranku Gradske knjižnice Rijeka, u studenom 2019. godine *Mladi knjižničari* prvi su put posjetili jednu drugu školsku knjižnicu i to specijalnu knjižnicu namijenjenu slijepoj i slabovidnoj djeci u Osnovnoj školi Pećine. Tom su prigodom dvije stručnjakinje profesorice – defektologinje, voditeljica knjižnice Tanja Šupe i Javorka Milković, za učenike pripremile cijeli niz intrigantnih zadataka koje na putu svoga životnog obrazovanja i snalaženja u prostoru slijepi i slabovidni svladavaju svakodnevno: razgledali su raznovrsne taktilne i ine specijalizirane slikovnice za djecu s oštećenjem vida, s povezima na očima pokušali su „pročitati“ taktilnu slikovnicu o lopti, u tzv. senzornoj sobi isprobali su i niz zanimljivih pomagala različite

teksture, igre svjetlom, bojama i zvukom. Zanimljiva „vježba“ bila je i hodanje po stazi za slijepe s povezom na očima - uz pratnju živoga vodiča te s pomoću štapa.

Posljednje dvije aktivnosti bile su „odgonetanje“ brajčnih slova s pomoću sheme te njihovo tipkanje na specijaliziranom stroju, a druženje su završili igranjem različitih društvenih igara – s povezom na očima.

Slika 1. „Čitanje“ s povezom na očima

Slika 2. Knjižničari u senzornoj sobi OŠ Pećine

Slika 3. Dešifriranje brajčnih slova i taktilna društvena igra

Zbog epidemije bolesti COVID-19 sljedeća terenska nastava organiziranja je i ostvarena tek u travnju 2022. godine (u povodom obilježavanja Dana dječje knjige), a najbolja moguća lokacija za to bila je Dječja kuća i Dječja knjižnica Stribor.

Srdočke *Mlade knjižničare* ondje je po dogovoru dočekala knjižničarka Sanja Alijević-Despot koja ih je provela po prostoru knjižnice, pokazala im smještaj te ukratko objasnila klasifikaciju cca 33 000 jedinice knjižnog fonda koje se ondje mogu pronaći, načinima na koje se mogu učlaniti u knjižnicu, posuditi ili vratiti nešto, a potom ih je uključila i u dvije zanimljive istraživačko-kreativne igre s temom knjige i čitanja.

Potom je riječ na ulazu u Dječju kuću preuzeo Kristian BeniĆ koji je skupinu poveo u kratak obilazak Art parka Benčić, pričajući im mnoge zanimljive činjenice iz povijesti ovoga kompleksa te lokacije, pritom im objašnjavajući i nazive dijelova grada (Brajda, Brajdica, Potok itd.) te proces samog preuređenja sačuvanih zgrada kompleksa Benčić i njihovih sadašnjih i budućih namjena.

Slika 4. Mladi knjižničari u Dječjoj knjižnici Stribor

Slika 5. U predvorju Dječje kuće s Kristijanom BeniĆem

Slika 6. Na izložbi „Mali Princ“ u Exportdrvu

Sljedeća terenska nastava realizirana je već 20. svibnja iste godine i to s dvostrukim ciljem: valjalo je iskoristiti jedinstvenu priliku te posjetiti i razgledati putujuću izložbu „Mali princ“ u Exportdrvu gdje su aktivno sudjelovali u zanimljivim igrama prolazeći kroz šarene “prostorije” inspirirane poznatim scenama iz ovog književnog klasika, a povodom obilježavanja Noći muzeja dogovoren je i posjet riječkome Muzeju farmacije u Užarskoj ulici. Ondje su ih domaćini proveli kroz prostor koji odaje počast gotovo svim povijesnim ličnostima, aparaturi i literaturi ove zanimljive grane medicinske znanosti, a sudjelovali su i na praktičnoj radionici izrade kreme za ruke.

Slika 7. Na uvodnom predavanju u Muzeju farmacije

Slika 8. Detalj s radionice izrade biljne kreme

Prošlogodišnji Dan hrvatskih knjižnica obilježen je posjetom zametskom ogranku Gradske knjižnice Rijeka. Ondje su, s kolegicom Anom Ribarić, razgledali njezine odjeljke, računalni katalog i građu laku za čitanje te sudjelovali u zanimljivim radionicama klasificiranja zadanih naslova, „čitanja prstima“, odgonetavanju Brailleice i smještaju / pronalasku određenih naslova na policama.

Slika 9. Razgledanje fonda u Ogranku Zamet

Slika 10. Radionica klasificiranja fonda

Ususret obilježavanju svibanjske Noći muzeja 2023. *Mladi knjižničari* u pratnji knjižničarke posjetili su riječku Palaču šećerane te su ondje sudjelovali na zanimljivim radionicama u „srednjovjekovnoj tiskari“ i Lovu na blago. Domaćini su im najprije prikazali način rada na izvornoj tiskarskoj preši, pokazali im replike knjiga tiskanih u nekadašnjoj riječkoj tiskari Šimuna Kozičića Benje te ih potom uputili u način miješanja boje i slaganja pomičnih slova kako bi i sami mogli isprobati rad s na preši i izraditi si diplome „glagoljskih stručnjaka“.

Slika 11. Detalj iz srednjovjekovne glagoljske tiskare u Palači šećerane

Nakon tiskare prošetali su prostorom *Palače šećerane* gdje su tražeći razne odgovore u postavu muzeja na dva kata, pokušavali osvojiti što više bodova i pronaći „blago“. Među mnogobrojnim izlošcima i odjeljcima muzeja u kojima su mogli naučiti više o važnim povijesnim razdobljima grada Rijeke, najviše ih se dojmio odjeljak s interaktivnom „kuhinjom“ gdje su mogle isprobavati i „kuhati“ lokalne recepte te dijelovi muzeja u kojima se može slušati glazba iz šezdesetih, sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća.

Slika 12. Mlade knjižničarke u potrazi za „blagom“ u Palači šećerane

Slika 13. Digitalno kuhanje tradicionalnih primorskih recepata

Ovogodišnji Mjesec hrvatske knjige, ali ponajprije Mjesec školskih knjižnica započeo je lijepom novom suradnjom s knjižnicom Osnovne škole „Milan Brozović“ u Kastvu. Članovi Mladih knjižničara OŠ „Srdoči“ posjetili su knjižnicu susjedne škole u Kastvu te su se ondje upoznali sa svojim kolegama i zajedno s njima sudjelovali na čakavskoj radionici koju je za njih pripremila kastavska knjižničarka Karmen Šimetić. Učenici su tijekom kviza odgonetali zanimljive puzzle s čakavskim izjavama, igrali memori u kojemu je trebalo upariti čakavsku riječ s njezinim ekvivalentom u standardu (čizme-škornje, cipele-postoli, vilica-pirun, tanjur-pijat, kiša-daž, duga-mavrica itd.), a potom su još morali zapamtiti što više ponuđenih

čakavskih riječi u minuti te izražajno pročitati kratak tekst na čakavskom. Spomenutom radionicom ujedno je „odana počast“ i ovogodišnjoj temi MHK: *Nek ti riječ ne bude strana(c)*; osobito stoga što gotovo nijedan od nazočnih učenika nije izvorni čakavski govornik te su im zadatci bili popriličan izazov.

Posjet su zaokružili neobvezatnim druženjem, razgledom knjižnice i njezina fonda te dogovorom za uzvratni posjet što je prije moguće.

Slika 14. Igranje čakavskog memorija

Slika 15. Razgledavanje fonda i prostora kastavske školske knjižnice

4. Zaključak

Cilj je ovoga rada bio skrenuti pozornost na posebnu korisničku skupinu, *Mlade knjižničare*, ali i na sve učenike, te istaknut važnosti poticanja čitanja, informacijske pismenosti,

osobnog i građanskog odgoja te svim drugim međupredmetnim temama, a posebno o ulozi knjižničara u kreiranju i provedbi različitih aktivnosti koje će potaknuti razvijanje navedenih vještina i uopće „širenja vidika“ kod mladih.

Prikazanim primjerima razvidno je da su terenske nastave izvrstan i uspješan model učenja uvidom u situaciju, odnosno učenja na zabavan i kreativan način što je modernim učenicima vrlo važno. Pritom je dobit obostrana: učenici su dodatno motivirani za daljnji rad i učenje, a učitelji i mentori (ako tj. kada dobiju pozitivnu povratnu informaciju i jasno iskazanu želju učenika za „još“) za osmišljavanje i organiziranje budućih aktivnosti ovoga tipa s pomoću kojih oni, gotovo isključivo kroz igru, uspješno ispunjavaju zadane ishode te usput sklapaju i nova prijateljstva.

Literatura

1. Jurenc, A. (2014). Suradnja narodne i školske knjižnice: na primjeru knjižnice OŠ" Bartola Kašića" i knjižnice Staglišće u Zagrebu (diplomski rad): http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/4589/1/Alen%20Jurenc_Diplomski%20rad.pdf (30.10.2023.)
2. *Standard za školske knjižnice.* (2023). https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_06_61_1024.html